

Overweging Citykerk Het Steiger 14 en 15 oktober 2017

Voorganger: ds. Katinka Broos

Lezing: Matteüs 15: 21-28

Jezus trekt zich terug. Dat zie je vaker in de bijbel. De mensen, de menigte of de scharen, maar ook de farizeeën blijven hem maar opzoeken. Steeds zijn er mensen met vragen, mensen met problemen, mensen die hun hoop op hem gevestigd hebben of mensen die hem lastigvallen.

Je zou kunnen zeggen dat Jezus niet meer toe komt aan zijn eigen rust, zijn eigen reflectie, zijn eigen zijn en spiritualiteit.

Soms gaat hij dan de berg op, op zoek naar het contact met God. Nu vlucht hij naar het gebied van Tyrus en Sidon, naar het buitenland.

Misschien heeft het debat met de Farizeeën over reinheid en onreinheid, aan het begin van dit hoofdstuk, hem erg aangegrepen? We lezen daar in Matteüs niet zo heel veel over (Mattheüs is meer gericht op het hiernamaals, het koninkrijk, de bevrijding en legt meer nadruk op de verhalen die daarheen verwijzen), maar Marcus beschrijft die gesprekken uitgebreid.

Sommige uitleggers gaan er zelfs vanuit dat Jezus na dit gesprek heeft besloten dat vluchten en onderduiken het beste was voor zijn veiligheid. Pieter van Oussoren vertaalt het 'uitwijken' met 'de wijk nemen'. En dat is niet eens zo'n gekke vertaling, want het Griekse woord wordt ook gebruikt toen Jozef en Maria met het kindje Jezus de wijk moesten nemen naar Egypte, omdat Herodes alle kleine jongentjes wilde vermoorden.

Maar, zoals veel vaker in het evangelie, zijn aanwezigheid blijft niet onopgemerkt. Een vrouw kwam bij hem, vraagt medelijden met haar dochter die ziek is, zij wordt gekweld door een demon.

Een moeder op zoek naar redding voor haar dochter. Had ze verhalen over Jezus gehoord? Wisten ze in het verre Noorden van zijn bestaan en zijn wonderen, zijn genezingen? Hoe moeilijk was het voor deze buitenlandse vrouw om alleen, zonder mannelijk gezelschap, naar Jezus toe te gaan? Geloofde ze werkelijk dat Jezus haar kon helpen, of was ze zover dat ze dacht: baat het niet dan schaadt het niet....?

Als ik het tafereel voor me zie, dan krijg ik een raar gevoel in mijn maag. Vooral omdat het zo schuurt tussen die twee. Een vrouw die haar nood uitschreeuwt: zie mijn kind! En Jezus die in alle toonaarden zwijgt, en als hij spreekt, zegt hij: ik ben er niet voor jóu, jíj hoort er niet bij.

Ik zie vooral de wanhoop van de moeder. Jezus blijkt daar minder vatbaar voor. In eerste instantie reageert hij niet eens. Zijn leerlingen geven aan dat ze last van

haar hebben: Stuur haar toch weg, ze blijft maar schreeuwen. Zo komt hun meester nooit tot rust als deze lastige hysterische vrouw maar achter hem aan blijft lopen.....

Als hij haar wegstuurt met de woorden dat hij alleen is gezonden voor de verloren schapen van Israël, valt ze (alsnog) op haar knieën neer: Help mij!

Zijn antwoord: "het is niet goed de kinderen hun brood af te pakken en het aan de honden te voeren" is nu niet een antwoord waar de compassie van af straalt.

Om in het woordgebruik te blijven: daar lusten de honden geen brood van.

Is dit de Jezus die in het vorige hoofdstuk (bij de broodvermenigvuldiging) medelijden had met de mensen? Tot in zijn ingewanden ontstoken, pijn in zijn buik van de situatie van de mensen?

De vrouw lijkt niet onder de indruk van die botheid...tenminste...als ze zich gekwetst voelt weet ze dat goed te verbergen. Misschien heeft ze de afdrucken van haar nagels in haar handen staan, maar denkt ze: alles voor mijn dochttertje. Ze antwoordt gevat: maar de kruimels die op de grond vallen, daar mogen de hondjes toch wel van eten?

U hebt een groot geloof, zegt Jezus, je dochter is genezen.

Om dit verhaal beter te begrijpen moeten we toch terug naar dat gesprek aan het begin van het hoofdstuk dat we niet gelezen hebben. De Farizeeën wezen Jezus en zijn leerlingen erop dat zij zich niet aan de reinheidswetten hielden: je moet je handen wassen voor het eten, omdat je in aanraking bent geweest met onreine zaken. Daar werd religieus onrein mee bedoeld: je hebt gesproken met heidenen, met zieken, misschien heb je ze wel aangeraakt. Maar ook het voedsel dat je op de markt gekocht hebt is misschien onrein geworden. Voordat je eet moet je dat afwassen. Nog beter is om je verre te houden van alles wat en wie onrein is. Onreinheid is nl. vreselijk besmettelijk. Een reden waarom je een zieke of een dode nooit moet aanraken. Jezus is ontzettend boos geworden op de Farizeeën. Hij noemde ze hypocriet met hun wetten en regeltjes. Wetten zijn goed, maar de Farizeeën brachten de regels zo in stelling dat ze er persoonlijk voordeel mee konden doen.

Al veel eerder in het evangelie, bij de zieke schoonmoeder van Petrus en de man die huidvraat leed, liet Jezus de reinheidswetten achter zich. Niet dat hij tegen de wetten was, maar de uitvoeringsbepalingen klopten volgens hem niet altijd. Hij geloofde niet dat onreinheid altijd besmettelijk is en dat je je daarom ver van alles moet houden. Hij geloofde in de besmettelijkheid van zijn eigen reinheid. Hij geloofde dat de goedheid in jezelf uitstraalt naar de ander, dat jij helend kan zijn naar de ander, naar de zieke toe.

In de discussie met de Farizeeën gaf Jezus hen ongezoeten van repliek: niets van buitenaf kan jou onrein maken. Als je hart goed is, slik je het onreine van buitenaf in en poep je het vanzelf weer uit. Als je hart goed is ben je niet vatbaar. Het gaat er dus om wat er in jouw hart opborrelt, of daar de goede dingen des levens, en dat wat goed is in de ogen van God in huist. Als dat zo is hoef je niet bang te zijn, maar dan ben jij degene die kan uitstralen, die kan helen.

Maar nu ligt deze vrouw voor hem op haar knieën. Een vrouw die hem smeekt ter wille van haar dochttertje. Het meisje is bezeten door een boze geest, een demon. Hoe zit dat dan eigenlijk met rein en onrein, volgens Jezus? Een boze geest die in iemand gevaren is. Dat is toch het kwaad van buitenaf? Had Jezus ons niet geleerd dat dat niet mogelijk

is? Dat de onreinheid van buitenaf geen bezit van je hart kan nemen. Wat heeft dit kind met rein en onrein te maken?

Of zit het in het vreemdelingschap van de moeder. De heidense die per definitie onrein is. Zie haar pleiten, zichzelf vernederen voor haar dochter. Met heel haar lijf, hart, geest houdt deze moeder van haar kind; heeft zo'n liefde nog met rein en onrein te maken?

Met een korter lontje, was de vrouw vertrokken, had ze hem uitgescholden, zich vernederd gevoeld, was ze nog harder gaan huilen.

Niets van dit alles: waardig dient ze hem van repliek, waarbij ze hem niet eens ongelijk geeft: "Zeker, Heer" antwoordt ze: Zeker, u heeft helemaal gelijk, maar mogen de hondjes mee eten van de kruimeltjes?

Zeker, Jezus, ik weet dat het Joodse volk hecht aan zijn reinheid; zeker, ik weet dat jullie mensen niet besmet willen worden door heidenen. Zeker, u mag eerst kiezen voor uw eigen mensen. Maar de uitstraling van het goede in uw hart zal zo groot zijn, dat er genoeg overblijft voor mijn dochter.

En zo is het.

In die zin is dit verhaal een prachtige aanscherping van het theoretische debat met de Farizeeën. In theorie kun je je verhaal scherp hebben, moeilijker is het om het in de praktijk te brengen. (Daar komt het nieuwe kabinet ongetwijfeld ook weer achter)

Maar hier heeft Jezus het te pakken. De reinheid in je eigen hart heeft een oneindige, grenzeloze uitstraling. Zieke meisjes uit een andere cultuur, uit een ander geloof, kunnen daar moeiteloos in meegenomen worden. De vrouw bracht zo Jezus tot voortschrijdend inzicht.

Voor de evangelisten Marcus en Matteüs is dit een opmerkelijk en belangrijk verhaal. Waarschijnlijk heeft dat weer met kerkpolitiek te maken tussen Joodse en niet-Joodse christenen (een discussie die Lukas iets minder interesseerde). In de vroege kerk barstte als snel de discussie los of de christelijke kerk er alleen was voor Joden of dat niet-Joden ook mee mochten doen. En of zij zich dan eerst aan alle joodse voorschriften moesten houden zoals de reinheidswetten.

De evangelist kiest door de opzet van deze reinheidsverhalen heel duidelijk voor de variant dat de kerk er ook is voor heidenen.

Dat is een inzicht dat niet vanzelfsprekend was, die moest groeien, zelfs zó dat na dit verhaal het verhaal van de wonderbare spijziging nogmaals verteld wordt: in het eerste verhaal bleven er 12 maanden eten over: genoeg eten voor alle stammen van Israël. Heel Israël wordt gevoed door het evangelie.

Maar na het verhaal van de Kananese vindt er weer een wonderbare spijziging plaats en nu blijven er 7 manden eten over. Minder? Niet in de symboliek van de getallen: 7 is het getal van de volheid, van de hele wereld. Het voedsel van het evangelie is niet alleen voor het Joodse volk, maar voor een ieder in de hele wereld die erin wil geloven. Iedereen mag meedelen.

En in het evangelie zie je vanaf dit punt dat Jezus ophoudt met uitwijken en op de vlucht gaan. Hij gaat op Jeruzalem af, er is geen ontkomen aan, hij gaat, kome wat komt. En daarbij: de volken (de heidenen) mogen meedoen, wij mogen meedoen. Jij bent als ik. En van harte! Jezus gaat opnieuw de berg op, leert de volken, (ons), geneest en deelt brood uit aan de volken zoals hij eerder deed aan Israël. 'Er is een gat geknipt in het grenshek'

Aan een ontmoeting wordt een mens geheeld, worden we tot 'ik en jij', zei Martin Buber, joodse filosoof en bijbelvertaler. Hoe prachtig is het als dat gebeurt! Als de geest gaat waaien en mensen meer mens worden aan elkaar. Jezus, de vrouw, haar dochter, ..! En wij achter hen aan.

Dit verhaal roept allerlei associaties op met onze eigen politiek en kerkpolitiek. We worden we met vragen op weg gestuurd door dit evangeliegedeelte.

Wie zijn wij ook al weer? Horen wij bij de reinen of de onreinen.

Waar kennen wij dat van: eigen volk eerst.

Welke opdrachten worden ons hier meegegeven als we spreken over wereldwijd delen.

Wat borrelt erop uit onze harten en hoe besmettelijk zijn wij nog, wat is onze uitstraling als het gaat om het goede Woord, en goede doen.

Wie horen er hier, in onze kerk, in onze stad wel bij en wie niet. Wat zijn onze criteria en door wie zijn deze gesteld?

Een prachtig verhaal met een volhardende vrouw die beleefd en subtiel bloot legt waar onze regels en wetten, ons leven en ons geloven niet helemaal met elkaar rijmen.

Moge er nog veel van deze vrouwen op ons pad komen.

Maar wacht eens: deze zomer kwamen er vrouwen op ons pad met schurende verhalen:

1. Wat te denken van de Armeense moeder, Armina Hambartsjumian, die in augustus zonder haar 2 kinderen, uit Nederland is gezet. Terecht volgens de staatssecretaris en de rechter, ze had in 2009 al weg moeten zijn. Het 'heb medelijden met mij en mijn kinderen' werkt niet in elk verhaal. Ze geeft niet op, ze is gewend afgewezen te worden. "U dient uw heil ergens anders te zoeken". Maar de kinderen dan, ze zijn 11 en 12 jaar, en wonen al 9 jaar in Nederland. Hebben zij geen recht op een kinderpardon? Nee, formeel niet, die regeling was het politieke kruimelgeld bij de vorige formatie, maar door aanvullende eisen kunnen 95% van de aanvragen juridisch zeer juist worden afgewezen....

Er zitten allemaal haken en ogen aan dit verhaal, maar het schuurt.

2. Wat te denken van de moeders en de tantes 19 augustus op het plein van Ripoll in Spanje. Hun kinderen zeiden dat ze op vakantie gingen, maar bleken terroristische moordenaars die in naam van IS dood en verderf zaaiden in Barcelona. Ze hadden de kwellende demonen bij hun zonen niet gezien. Hebben jullie de foto's gezien? Zulke jonge jongens. Hoe kunnen zulke kinderen radicaliseren, hoe komt de onreinheid, de demonen in hun harten? Vanzelf? In Spanje? Komt de onreinheid van binnenuit of van buiten?

Terrorisme is illegaal geweld begaan met een politiek doel, doorgaans gekoppeld aan burgers als slachtoffers..... Jongens van 17,18,19 jaar.... die willens en wetens mensenlevens kapot maken...., de wereld, inclusief hun moeders en hun tantes radeloos achterlatend.

Wat schuurt er aan dit verhaal... Op social media was het racisme niet van de lucht; het Marokkaanse consulaat en moskeeën in Spanje werden beklad.

De vrouwen stonden daar op dat plein te midden van de Marokkaanse gemeenschap met bordjes: niet in mijn naam. Ze deden afstand van 'hun' zonen en hielden om hun leven en dood. Ergens schuurt dit verhaal.

3. Het is Mariamaand in het Steiger. Daar heb ik als protestant heel weinig aan toe te voegen. Wat is er geworden van die jonge, onbevange vrouw. Pure onschuld en naïviteit, zo beeldt de traditie haar graag af. Maar toch leggen we haar het Magnificat op de lippen, één van de meest prachtige uitroepen van bevrijding en gerechtigheid. Toch geloven miljoenen mensen dat zij degene is die met ons meelijdt omdat zij weet wat het is om een kind te verliezen; dat zij het is die ons kan helpen om het leven te dragen en de dromen niet te verliezen.

Schurende verhalen, toen en nu. Over rein en onrein, moederliefde en afwijzing; eigen volk eerst en kruimels van liefde; van voortschrijdend inzicht.

Maar wat mij betreft vooral van de ontmoeting van hart tot hart, van aangezicht tot aangezicht, opdat wij geheeld worden.

Moge God ons daarbij helpen. Amen.